

Оксана ПОЧАПСЬКА-КРАСУЦЬКА

САТИРИЧНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОМЕНТАР НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «POSTPOSTUP»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 26.

УДК: 007:070 (0.72)

Почапська-Красуцька О. Сатиричний політичний коментар на сторінках газети «Postpostup» ; 8 стор.; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. У статті мова йде про особливості жанру сатиричного політичного коментарю. Аналізуючи публікації Ю. Винничука на шпальтах газети «PostPostup», автор робить висновок про жанрову приналежність «Національних обсервацій», а також простежує модифікації жанру від традиційного (класичного) до сучасного.

Ключові слова: жанр, політичний коментар, періодичне видання, модифікації.

Сьогодні, в епоху активного розвитку ЗМК та актуалізації у суспільній свідомості питань, пов'язаних із особливостями розвитку сучасного українського національного інформаційного простору, посилюється інтерес не стільки до нової інформації, скільки до незвичного її викладу. Окрім того, світові глобалізаційні процеси призвели до миттєвого поширення інформації у сучасному медіа-просторі — теза «хто володіє інформацією, той володіє світом» успішно була замінена на «хто володіє ЕКСКЛЮЗИВНОЮ інформацією...», а далі за текстом. Саме тому сьогодні спостерігаємо тенденцію фактичного зникнення так званих «чистих» (класичних) жанрів і засвоєння ними ознак інших, навіть з різних видових груп. Ця тенденція отримала в журналістикознавстві свою уніфіковану назву — синтетичність, або перетікання жанрів.

Дослідженню журналістської жанрології присвячували і присвячують свої публікації Л. Михайлин [6], В. Здоровега [4], М. Василенко [1] та ін. Разом з тим, мусимо зазначити, що усі їхні дослідження присвячені так званим класичним жанровим формам, тобто ідеалові, який поступово зникає зі шпальт сучасної української періодики. Хоча, не можемо оминати увагою і той факт, що в сучасному українському журналістикознавстві мусять існувати канони, від яких можуть відштовхуватися журналісти, щоб творити щось нове, інформаційно насиченіше та композиційно оригінальніше, — те, чим можна зацікавити сучасну вибагливу аудиторію.

У нашому дослідженні ми маємо на меті проаналізувати композиційні особливості сучасного політичного сатиричного коментарю, що вихо-

дить друком на шпальтах газети «PostPostup» за авторством Ю. Винничука (у газеті — псевдонім Юзьо Обсерватор).

Відповідно до «Сучасного словника літератури і журналістики» коментарем в журналістикознавстві прийнято називати «роз'яснювальні або критичні міркування чи витлумачення певних подій і фактів громадського, наукового, культурного життя. Коментар пояснює зміст певної події, політичного чи історичного моменту, незрозумілі місця літературного чи публіцистичного твору» [3, с. 237]. Тобто, ми бачимо, що основне призначення коментаря — це пояснення, роз'яснення якоїсь події, факту чи явища.

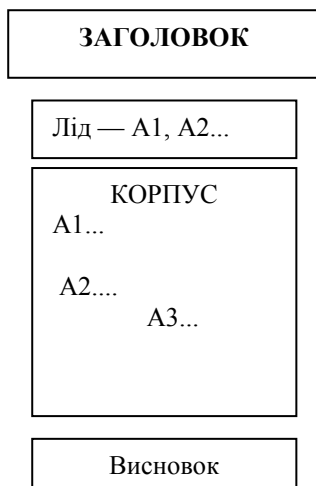
Разом з тим, свої твори Ю. Винничук називає «обсерваціями» (від англ. «to observe») — оглядати. Тобто ми впритул стикаємося із авторським баченням жанру свого творіння.

За згадуваним уже «Сучасним словником літератури і журналістики», огляд — «аналітичний жанр, метою якого є ознайомити читача з перебігом подій за тривалий проміжок часу чи рядом однорідних подій чи фактів за стислий хронологічний період... Найчастіше в огляді репрезентуються політичні події міжнародного та внутрішнього життя...» [3, с. 271]. Отже, мова йде не стільки про тлумачення події, скільки про її називання серед схожих за масштабами чи наслідками подій, фактів і явищ.

Тиматично і коментар, і огляд поділяються на політичні, економічні, медичні, культурні і т. д. — залежно від сфери компетенції самої події.

Відповідно, огляд і коментар можна зображати схематично:

ОГЛЯД

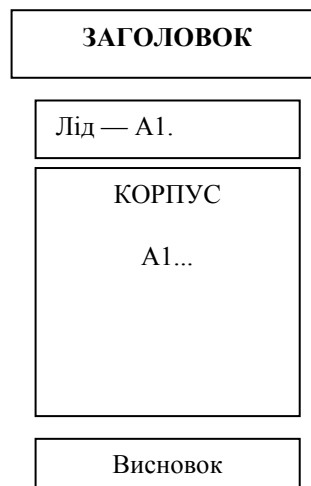

Тобто, формально, огляд від коментарю відрізняється за кількістю аспектів.

Оскільки «PostПоступ» задумувалося як сатирично-критичне видання, тому у переважній більшості газетних матеріалів Ю. Винничука використовуються іронія та сарказм — як провідні засоби гумору та сатири.

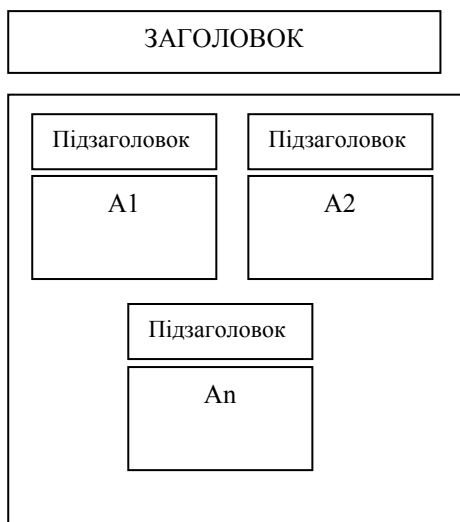
Перед тим, як перейти безпосередньо до аналізу самих творів, важливо достеменно встановити, у якому із жанрів працює Юзьо Обсерватор. Враховуючи наведенні вище визначення обох

КОМЕНТАР

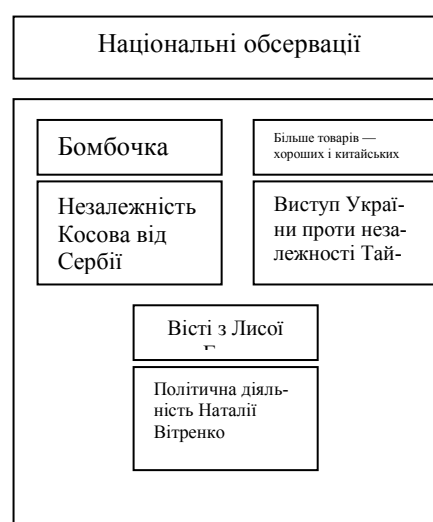
жанрових різновидів, приходимо до висновку, що все ж таки ті матеріали, які Ю. Винничук називає «обсерваціями» належать, швидше, до жанру політичного сатиричного коментарю, аніж огляду. Саме від цієї праці ми будемо відштовхуватися, аналізуючи «Національні обсервації» Ю. Винничука.

Розпочнемо з формального складника. У газеті «PostПоступ» ми маємо справу із досить незвичним формальним оформленням коментарю. Схематично його можна зобразити так:

Причому, усі аспекти не мають прямого зв'язку між собою, окрім того, що всі вони висвітлюють якісь конкретні політичні події котрі віддалені вчасі більше, ніж на місяць. Відповідно зміст — політичні явища, факти, події. Щодо часового проміжку, то як уже зазначалося вище, обмежується він, як правило, часовим проміжком виходу газети — близько одного місяця (плюс-мінус декілька днів).

Щодо актуальності, окресленої як один із жанроутворюючих факторів, то визначається вона, переважно, наближеністю до аудиторії у часі і просторі. Часом, завдяки такій часовій наближеності Ю. Винничук досягає штучної актуальності, важливої для так званого «інформаційного застою».

с. 3]

Масштаб охоплення дійсності визначається масштабами (причинами і наслідками) конкретної політичної події (явища).

Щодо засобів творення самого корпусу, то їх варто поділити на використання художніх чи публіцистичних образів та зображально-виражальних засобів (причому останні використовуються і для творення образної системи).

Відповідно до жанрової специфіки — сатиричного політичного коментарю — провідним у творах Ю. Винничука є образ сучасного політикуму. Всю українську політичну еліту автор поділяє на «Людей Розумних», «Людей, не дуже Розумних», «Людей, що вдають Розумних» та «Людей, що навіть

не намагаються бути Розумними», оскільки не усвідомлюють своєї глупости. З точки зору Ю.Винничука «Людина Розумна» перстає бути такою, коли приходить до влади і намагається там затриматися, підігріта власними амбіціями та намаганням примножити свій капітал.

Окрім того, усіх політиків автор поділяє за категоріями — політики першого, другого і третього ешелонів. Проте, якщо перший ешелон визначити надзвичайно легко, то другий і третій є на стільки умовним, на скільки умовним є сприйняття тих чи інших політиків цільовою аудиторією газети. Так, до першого ешелону Ю. Винничук зараховує В. Ющенка, Ю. Тимошенко, В. Януковича, Г. Герман та М. Азарова (останніх двох — як найближчих соратників чинного нині Президента України). Трьох перших об'єднує те, що свого часу кожен із них перебував на посаді прем'єр-міністра і кожен прагнув заволодіти президентським кріслом.

Змальовуючи політиків так званого «першого ешелону», Ю. Винничук звертає увагу на такі критерії: інтелект, здатність виконувати передвибірні обіцянки, ораторське вміння, здатність ефективно працювати за будь-яких умов, і вміння добирати політичну команду, ступінь орієнтації політика на народ та його проблеми.

Тобто, ми бачимо, що Ю. Винничук використовує переважно публіцистичні образи. Якщо художній образ — це конкретна і водночас узагальнена картина людського життя, що створена за допомогою вимислу й має естетичне значення [2, с. 96-97], то публіцистичний образ, як правило, не має нічого спільного із вимислом, — це факт (особа) дійсності, котрий може не містити узагальнення, як от у коментарях Ю. Винничука, де змальовуються реальні люди і події.

Коментар — це жанр аналітичної журналістики, у якому, на відміну від публіцистичних жанрів (а тим більше, художньо-публіцистичних) викорис-

тання узагальнених образів не є бажаним. Саме цього принципу і дотримується Ю.Винничук у своїх коментарях.

Найпоширеніші способи творення публіцистичних образів у сатиричних коментарях — знову ж таки, відповідно до специфіки жанру — гумор і сатира. Не зважаючи на те, що в основі гумору і сатири лежить сміх, для диференціації цих двох термінів ми будемо використовувати поняття «тональність сміху». Для гумору, як слушно зазначає А. Щербина, характерна м'яка, стримана, доброзичлива тональність, тоді як для сатири, навпаки, — гнівна, уїдлива, презирлива [10, с. 32]. Тобто, загалом, пріоритетною є дружня критика, котра «не ображає» свого об'єкта, не заперечує його існування, а лише вказує на ті недоліки, яких необхідно позбутися.

Оскільки газета «PostPostup» позиціонує себе як радикальне сатирично-публіцистичне видання, то не дивним є той факт, що переважно більшість своїх коментарів Ю. Винничук створює саме засобами сатири.

«Для того, щоб сатира була справді сатирою, — зазначає М. Щедрін, — і досягала своєї мети, необхідно, по-перше, щоб вона цілком ясно усвідомлювала той предмет, проти якого спрямоване її жало» [9, с. 345]. У творах Ю. Винничука сатира точно відчуває свій предмет і об'єкт — це українські політики.

Разом і з тим, насмішка, принижуючи те, що стало її мішенню, стабільно пов'язана зі сферою комічного. Комічне — це особлива емоційна «критика» життєвих явищ, основною комунікативною ціллю якої є, як правило, негативна оцінка, а також різноманітні її вияви: докір, невдоволення, насмішка і т. д.

У такому випадку іронія, сатира і гумор — не самостійні категорії, а всього лише похідні від основної субстанції — комічного. Хоча, разом з тим, кожна з них має свої особливості.

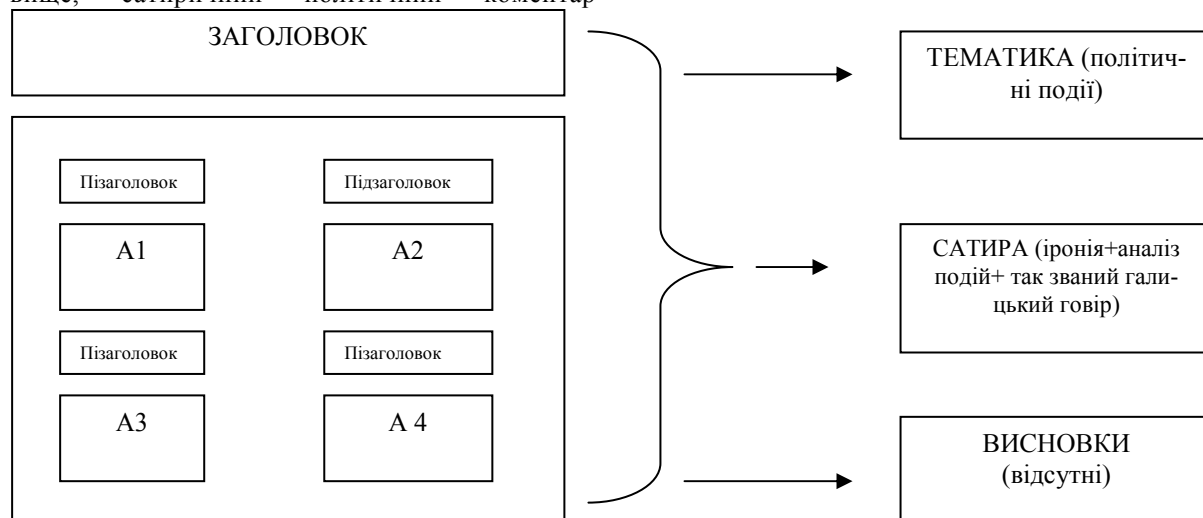
В такому випадку правомірною буде схема:

ГУМОР ← усмішка, жарт, насмішка, іронія, сарказм САТИРА, →

яка відбиває ступені переходу між гумором і сатирою.

Тобто, відповідно до усього, сказаного вище, сатиричний політичний коментар

Ю. Винничука схематично можна зобразити так:

Отже, досліджуючи «Національні обсервації» Ю. Винничука, приходимо до висновку про приналежність «обсервацій» до жанру політичного сатиричного коментарю, оскільки для них характерними є такі складові, як відсутність системності

у доборі політичних подій, покроковий аналіз лише якоїсь однієї події (явища) без вказівки на причиново-наслідкові зв'язки між нею та іншими подіями конкретного часового проміжку, відсутність будь-яких узагальнених висновків та ін.

Література

1. Василенко М. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі / М. К. Василенко. — К.: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. — 238 с.
2. Галич О. Теорія літератури: Підручник / [За наук. ред. Олександра Галича] / О. Галич, В. Назарець, С. Васильєв. — 4-те вид., стереотип. — К.: Либідь, 2008. — 488 с.
3. Гетьманець М.Ф., Михайлин І. Сучасний словник літератури і журналістики / М.Ф. Гетьманець, І.Л. Михайлин. — Х.: Прапор, 2009. — 384 с.
4. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник / В. Й. Здоровега. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Львів: ПАІС, 2004. — 268 с.
5. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: Монографія. — Львів: ПАІС, 2005. — 368 с.
6. Михайлин І. Основи журналістики: Підручник / І. Л. Михайлин. — Х.: ХІФТ, 2008. — 278 с.
7. Обсерватор Юзьо. Національні обсервації / Юзьо Обсерватор // PostPostup. — 2010. — Жовтень. — С. 3.
8. Самарцев О. Творческая деятельность журналиста: очерки теории и практики: учебное пособие / О.Р. Самарцев [под. Общей ред. Я. Н. Засурского]. — М.: Академический проект, 2007. — 528 с.
9. Щедрин Н. (М. Е. Салтыков). О литературе / Н. Щедрин. — М.: Госиздат, 1952. — 620 с.
10. Щербина А. Жанри сатиры і гумору: Нарис / А.О. Щербина. — К.: Дніпро, 1977. — 136 с. — С. 32.

Почапская-Красуцкая Оксана

Сатирический политический комментарий на страницах газеты «PostPostup»

Аннотация. В статье речь идет об особенностях жанра сатирического политического комментария. Анализируя публикации Ю. Винничука на страницах газеты «PostPostup», автор приходит к выводу о жанровой специфике «Национальных обсерваций», а также прослеживает модификации жанра от традиционного (классического) до современного.

Ключевые слова: жанр, политический комментарий, периодическое издание, модификации.

Summary. The article deals with the peculiarities of genre of satirical political comments. Analyzing the publications by Yu. Vynnychuk in the newspaper “PostPostup”, the author shows the way of genre modifications from the traditional (classic) to the modern one.

Key words: genre, political comments, periodical edition, modifications.

Почапська-Красуцька Оксана – кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри журналістики факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка.